

קובץ
הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה ובחסידות

בשלה - י' שבט
גליון יט (רע)

יוצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראַי עוועניו • ברוקלין, ניו יאָרק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים וחמש לכריאה

ת ו כ ן ה ע נ י נ י ם

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

מינוי קטן בקרבן פסח לדעת הרמב"ם ד
שחטו על הקטן בפ"ר פטור מפ"ש ד
קטן שהגדיל כליל פסח לענין אכילת ק"פ ה
קטן שהגדיל בתוך המועד לענין קרבנותיו ו
קשר בין הרמב"ם ואדה"ז ו
איסור ערלה גברא או חפצא ז
גרים אין להם קירבה י
כהשאלה בפרש"י וארא ז, ט-י. תנין הוא נחש (שיחות) ... י

נ ג ל ה

הנוסח בהדלקת נר שבת קודש יא

ש י ח ו ת

בהשאלה בפרש"י וארא ז, ט-י. ד"תנין" הוא "נחש" יב
כנ"ל יב
כנ"ל (גליון) יג
בהשאלה בפרש"י וארא. מדוע אינו מזכיר נס בתוך נס ... יד
קוב"ה לא עביד. למגנא (גליון) טו
כליעת תנין ע"י תנין אינו נס טו
בפרש"י מדוע אינו מזכיר נס בתוך נס (גליון) טו
בפרש"י הנ"ל טז
בזמן בית שני נתוספו רוב הגזירות והחומרות (גליון). יז
בפרש"י הנ"ל יח
כנ"ל (גליון) יט
בפרש"י הנ"ל (גליון) יט
הגורת ה"גארטל" אצל ר' הונא כ
הוראת ה"מיר ימירנו והי' הוא" (גליון) כא
מאיזה פסוק נעשה הצירוף דשם הוי' דחודש שבט (גליון). כא

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

א. בלקו"ש פ' בא בסעי' ג' מבאר דדוחק לומר דהא דפסק הרמב"ם דשחטו על הקטן בראשון פטור מפ"ש הוא משום דסב"ל דאפי' למ"ד שה לבית אבות לאו דאורייתא מ"מ שיידך בו מינוי מה"ת אלא דליכא חיובא, כיון דלשיטת אדה"ז עכצ"ל דלא שיידך בו כלל גדר מינוי מה"ת (כמבואר בסעי' ד') ולא מצינו שיש חולקים על פסק דין הרמב"ם, עיי"ש, ולזה מבאר אח"כ בארוכה עוד ביאור בפסק הרמב"ם, דזהו גם אי נימא דקטן אינו בגדר מינוי כלל מה"ת.

ויש להעיר במ"ש הרמב"ם בהל' ק"פ (פ"ה ה"ו) דהקטן אין מילת עבדיו מעכבתו מלהמנות על הפסח, שנאמר וכל עבד איש להוציא את הקטן, עכ"ל. (ועי' בכס"מ דמקורו מהמכילתא) ולכאורה מוכח מזה דלשיטת הרמב"ם עכ"פ צ"ל דקטן הוא בגדר מינוי מה"ת, ולכן קס"ד לומר דמילת עבדיו מעכב אותו מלהימנות על הפסח, ולזה יש קרא מיוחד למעט, דמ"מ אינו מעכב, אבל אי נימא דמה"ת ליכא בקטן שום דין מינוי כלל, למה בעינן קרא בזה. ועי' גם בס' דגל ראובן ח"ב סי' כ"ד שהביא עוד ראיות דלהרמב"ם עכצ"ל דקטן הוא בגדר מינוי, ועי' ג"כ בהגר"ח על הש"ס בענין זה, ואי נימא כן לכאורה אכתי י"ל דזהו גם טעמו של הרמב"ם דשחטו עליו בראשון פטור, כיון דהוא בר מינוי מה"ת, אלא די"ל דגם אלו דסב"ל דאינו בר מינוי מודים לדין הרמב"ם משום טעם אחר וכמבואר אח"כ בהמשך השיחה.

ב) בהביאור אח"כ מובא ב' נקודות: א) דקרבן פסח כפ"ר הוא פעולה נמשכת עד פ"ש, דלכן אף דסב"ל דפ"ש הוא רגל כפ"ע והוא חיוב כפ"ע, אם הקריב בראשון אינו מביא פ"ש. ב) דקטן חייב מה"ת להכשיר א"ע לזמן גדלותו, והנה מובן דנקודה הא' לבד לא מספיק, דמתי אמרינן דק"פ הוא פעולה נמשכת דוקא כשיש ק"פ מה"ת, אבל בקטן דאינו בגדר ק"פ לא שיידך לומר ע"ז שנמשך, אבל לכאורה סו"ס צריך ביאור דכיון דבפ"ר אין עליו חיוב כלל מה"ת בק"פ, מהיכי תיתי לו לומר דגם על פעולה כזו שיידך לומר דיש ע"ז מצואות מה"ת שהוא נמשך גם בפ"ש, ומ"ש אח"כ: וויבאלד פסח ראשון ופסח שני זיינען איין ענין כנ"ל, און ער איז מחוייב אין פסח שני - איז חל אויף איהם דער חיוב פון עשיית הפסח שוין בתחלת הענין בפסח ראשון, ע"כ. לכאורה הלא בפועל לא מצינו דפ"ר הוא חייב בק"פ, וא"כ מהו הביאור דלפועל אינו חייב בפ"ר, אבל מ"מ כבר יש עליו חיוב מקודם, דאיך שיידך לחלק בזה.

וראה הערה 57 בנוגע לספה"ע, אבל שם י"ל דכיון
דכשיגדל ה"ה צריך תמימות, לכן יש עליו חיוב גם בקטנותו
לספור מה"ת, משום אח"כ, אבל כאן הלא אפשר לכתחילה בפ"ש
מבואר בהערה 56.

והנה לפי ביאור הנ"ל דכיון דהם זמן אחד חל עליו
החיוב כבר בהחלת הענין, הנה ע"י בס' מעשה ניסים (לר"ד
הבבלי) שאלה ז' שביאר טעמו של רחב"ע דסב"ל דפ"ש הוא
תקנתא דראשון משום "כי הזמן הוא זמן אחד מדובק לענין
העשי"י, ולכן אם הזיד בראשון ושגג בשני פטור, כיון דפ"ש
הוא זמן אחד עם פ"ר עיי"ש, א"כ ביאור זה שייך לומר
לרחב"ע, דלכן כבר חל עליו החיוב מקודם, ובהערה 51 משמע
דכל הביאור הוא לפי מה דפסק הרמב"ם דהוא רגל בפני עצמו,
לא למ"ד דהוה תשלומין או תקנתא. ועוד, דלמ"ד דהוה רגל
בפני עצמו לכאורה ה"פ"ל דבעצם אינם זמן אחד, אלא דפ"ש
הוה מועד בפ"ע כמו שאר הרגלים (כמ"ש בלקו"ש ח"י"ז ע' 117)
ולכן גר שנתגייר כו' חייב בפ"ש כיון דחל כאן חיוב חדש,
וכל מה שנתבאר קודם הוא דפעולת הקרבן פסח נמשך גם בפ"ש,
אבל מצד החיוב חל בפ"ש חיוב חדש מצ"ע, וא"כ מהו הביאור
בזה דכיון דחל עליו החיוב דפ"ש, במילא כבר חל עליו החיוב
בתחלת הענין בפסח ראשון, דלכאורה למה נימא כן למ"ד דהוה
רגל בפ"ע, הלא יש כאן ב' חיובים, ואכתי יל"ע בכ"ז.

ג) ע"י מנ"ח מצוה ו' שנסתפק בדינו של קטן שנעשה כן
י"ג שנה כליל ט"ו בניסן, מעתה מה דינו לענין אכילת קרבן
פסח, דהא כשמינו אותו הוה קטן עדיין, ואח"כ בשעת אכילתו
הוה גדול, וא"כ מעתה צ"ע האם ההמנאה דבקטנותו מהני
לאח"כ אף לכשיגדיל או דילמא דלא מהני ההמנאה דאז לעתה,
וא"כ אסור לו לאכול עתה מהקרבן פסח דהא אינו מנוי עליו,
ואיכא איסורא דשלא למנויינו דאסור באכילה, עיי"ש.

ואפשר לומר בזה עפ"י מה שנסתפקו האחרונים בהחיוב
דקרבן פסח אם הוא חובת היום דיום י"ד, וכל האכילה כליל
ט"ו הוא משום דבקדשים הלילה הולך אחר היום, וכאן גילחה
התורה דאי אפשר לאוכלו ביום, או דבאמת הוא חובת ט"ו,
אלא דכיון דיש דין שצריך לאכלו כלילה דוקא, לכן מוכרח
לשוחטו מבעוד יום י"ד דוקא, וע"ד המבואר בפסחים סה, א,
דשחיטת ק"פ וזריקת דמו אי אפשר אלא ביום דכתיב ביום
צוותו להקריב כו' ביום ולא כלילה, וע"כ צייתה התורה
שהקריבה צ"ל ביום י"ד, וראה בזה בארוכה בהערות וביאורים
גליון קפ"ג ס' י"ג דמרש"י משמע בכמה מקומות דהוא חובת
י"ד, וברשב"ם משמע דסב"ל דהוא חובת ט"ו ע"י בס' משאת משה

פסחים סי' ו'.

הנה אי נימא שהוא חובת ט"ו דאז הרי הוא גדול, נמצא לפי המבואר בהשיחה שכבר מחוייב מה"ת להכשיר א"ע במה שצריך בגדלותו, במילא מסתבר לומר דהמינוי כבר חל עליו מה"ת. בכדי שיוכל לאכול בלילה, אבל אי נימא שהוא חובת יום ל"ד, אפ"ל דאין עליו חיוב מה"ת בהק"פ כיון דב"ד עדיין הוא קטן.

(ד) במ"ש בהשיחה דכיון דיש עליו חיוב בפ"ש כבר חל עליו החיוב גם בהתחלת הזמן, יש להעיר בהמבואר בחגיגה ט, א, במי שלא חג את הרגל ביו"ט הראשון דיש לו תשלומין, ונחלקו שם אי הוה תשלומין לראשון או תשלומין זה לזה, וקאמר שם מאי בינייהו א"ר זירא חוגר ביום ראשון ונתפשט בשני איכא בינייהו, דאם תשלומין לראשון כיון דלא חזי בראשון לא חזי בשני, אבל אי הוה תשלומין זה לזה, אע"ג שלא חזי בראשון חזי בשני, ותמוה דלמה לא נקט מילתא דשכיח יותר קטן שהגדיל בשני? (וכבר נדפס מכתב מכ"ק אדמו"ר שליט"א בענין זה בא' הקובצים בא"י) וכתב בזה באור שמח דמוכח מזה דכיון דקטן חייב מדבריהם כיון שהגיע לחינוך כו', א"כ הא מייתי קרבן בראשון ופטור לכו"ע, דאם תאמר דלמ"ד תשלומין זה לזה חייב אף אם הקריב בראשון וראה פנים בראשון להקריב משנתגדל ולהראות בעזרה, א"כ הו"ל לשום תנא להשמיענו דקטנים הנעשים גדולים ברגל ממתנינים עד שיגדלו כו', וסתימתן של התנאים יוכיח כי לא חילקו בין קטן לקטן, וכל מי שמביא קרבן בעודו קטן ושוב אח"כ הגדיל יוצא במה שנכלל בכלל ישראל ועשה כמוהם בעודו קטן, ולא חיבתו גדלותו עוה"פ, עכ"ד.

ולפי השיחה י"ל כנ"ל דכיון דהוא זמן אחד, לכן כיון דיש עליו חיוב אח"כ, לכן כבר חל עליו חיוב גם מקודם ויוצא חיובו מה"ת.

וראה בשו"ת כתב סופר או"ח סי' ל"א וסי' צ"ט,
ובארוכה בס' חנוך לנער פ"ג סעי' ז'.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי

- ר"מ בישיבה -

ב. בלקו"ש כ - כד טכת ש.ז. נתבאר הקשר בין הרמב"ם ואדמו"ר הזקן בכמה ענינים.

ולכאורה יש להעיר על עוד קשר ביניהם. והוא ע"פ

המבואר בלקו"ש וישב - ל"ט כסלו תשד"מ ששני יסודות שער היחוד והאמונה (שהם יסודות תורת החסידות) הם תורת הבעש"ט בענין התהוות יש מאין בכל רגע, ופירוש הצמצום שלא כפשוטו. וראה זה פלא, ששני יסודות אלה מקורם ברמב"ם: (א) ענין התהוות בכל רגע מיוסד על מ"ש הרמב"ם ריש הל' יסוה"ת "ואם יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי אין דבר אחר יכול להמצאות" (כמ"ש המפרש לרמב"ם שם, ובארוכה במו"נ). (ב) יסוד הפירוש שצמצום אינו כפשוטו הוא ממ"ש הרמב"ם ש"הוא המדע והוא היודע וכו'", כמפורש בשער היחוד והאמונה, דאחר שהביא דברי הרמב"ם ופירשה בארוכה כותב "ומכאן יש להבין שגגת כו'", ומכאן, דמכיון שלפי הרמב"ם ה"קב"ה ודעתו אחד ובידיעת עצמו יודע כו', מוכח מזה דצמצום אינו כפשוטו. חזינו, דלא רק כללות אופן עבודתם של הרמב"ם ודה"ז דומה, אלא שיסודות החסידות יש להם מקור בדברי הרמב"ם. ויש לעיין עוד.

א' מאנ"ש

- ברקלין נ.י. -

ג. בלקו"ש חכ"ב קדושים א' עמ' 105 וז"ל: "מ'וואלט געלערנט, אז ערלה איז אן איסור גברא, התלוי בזמן (שלש שנים) אזוי ווי דער איסור אכילת חמץ בפסח וכיו"ב", עכ"ל.

ומציין ע"ז שם בהערה 19 וז"ל: "ראה צפע"נ להרמב"ם הל' חו"מ פ"א ה"ו, שזהו טעם המ"ד (פסחים כ"ח ריש ע"ב, שם כט, א) דחמץ שעבר עליו הפסח אסור רק מדרבנן, ולמ"ד (שם כ"ח סע"א) שהוא אסור מה"ת הוא מפני שס"ל דהחיוב הוא בהדבר ולא בהזמן ד"חמץ הוא איסור בעצם", שאסור לאוכלו בפסח. עכ"ל.

וממשיך לאח"ז בהשיחה שזה (ערלה) איסור חפצא ולפיכך נשאר אסור לעולם. וז"ל: "לערנט מען אפ פון זוארט "יהי" - בהווייתו יהא - אז דער איסור ערלה בלייבט שטענדיק אויף די פירות אויך נאך די שלש שנים" עכ"ל. ומציין ע"ז שם בהערה 21, ע"ד חמץ שעבר עליו הפסח להדיעה שאסור מה"ת (ראה הערה 19).

וממשיך "ולהעיר מלשון אדה"ז בשולחנו (הל' פסח סתמ"ז סמ"ה) "ועכשיו הוא כחתיכת נבילה - דלכאורה: כוונת אדה"ז שם היא לכאן איך שלא חל שינוי כשם חמץ כשמגיע זמן איסורו, כי גם קודם הפסח "הי' שמו חמץ". וא"כ תיבות הנ"ל ("שעד עכשיו לא אסרו הכתוב ועכשיו הוא כחתיכת נבילה - ולא 'ועכשיו נאסר" וכיו"ב). הן הדגשה להיפך? ומשמע מזה,

שט"ל שחמץ בתוך הפסח הוא איסור חפצא (אף שחמץ שעבר עליו הפסח אסור רק מדרבנן - שם ר"ס תמ"ח). וצ"ע, עכ"ל.

ולכאורה משמע דהקושיא הוא, דלכאורה לפי ביאור הצפע"נ בהל' חו"מ, דטעם המ"ד דחמץ שעבר עליו הפסח אסור רק מדרבנן, הוא משום דס"ל דבכלל איסור אכילת חמץ בפסח הוא איסור גברא, יוקשה דברי כ"ק אדה"ז בר"ס תמ"ח דכתב דחמץ שעבר עליו הפסח אסור רק מדרבנן, ובסתמ"ז סמ"ה כתב כתתיבת נבילה דמשמע דאיסור אכילת חמץ בפסח הוא איסור חפצא.

ולא זכיתי להכין קושייתו: דהנה כשיחת אחש"פ תשל"ו - מביא שם (ומפני האריכות לא אעתיק לשונו, ואביא רק תוכנו) וז"ל: "דהנה הרמב"ם בהלכות מכירה פט"ז הל"ד. "המוכר בשר לחבירו ונמצא בשר בכור, פירות ונמצאו טבלים, יין ונמצא יין נסך מה שאכל אכל, ויחזיר לו את הדמים. וכן כל המוכר דבר שאסור לאכלו מה"ת כך הוא דינו... אבל המוכר דבר לחבירו שאיסור אכילתו מד"ס, אם היו הפירות קיימין מחזיר את הפירות ונוטל את דמיו, ואם אכלן אכל ואין המוכר מחזיר לו כלום".

ומבארין האחרונים, למה יש חילוק בין איסור מה"ת דאפילו אכלו מחזיר לו הדמים, ובין איסור דרבנן דאם אכלו אין מחזיר לו כלום.

ומבאר ע"ז בסמ"ע דאם אכל איסור מה"ת מצטער ע"ז משא"כ באיסור דרבנן, ולפיכך אינו מחזיר לו כלום.

ובנתה"מ מבאר דברי הסמ"ע דאיסור דרבנן (הם בגדר עשו משמרת למשמרת) הם רק איסור גברא. ובמילא בשוגג ליכא איסור גברא. דלא שייך גזירה כשאוכל ועושה בשוגג, ובמילא אינו מצטער, ע"ז - מכיון דאין צריך תשובה יעו"ש בהשיחה בארוכה.

ומבאר ע"ז בהשיחה דהיוצא מהנ"ל הוא, דשיטת הרמב"ם הוא דאיסורי דרבנן הם איסורי גברא.

וראה שם עוד בהשיחה שמסביר ששיטת אדה"ז הפוכה היא, והוא עפ"י מה שנתבאר בהלקו"ש בחפצא וגברא כפנימיות הענינים, דחפצא הוא שמקבל החפצא חיותו מגקה"ט, וגברא הוא שמקור חיותו של החפץ עדיין מק"נ הוא.

והנה אדה"ז בפ"ח ביאר שם דבין איסורי תורה ובין איסורי דרבנן מקבלים חיותם מגקה"ט והם אסורים וקשורים

בידל החיצונים (החפצא), ועוד יותר מזה דחמורים ד"ס יותר מד"ת (ראה בארוכה שם בההנחה).

והיוצא מכהנ"ל דחלוק שלטת אדה"ז משיטת הרמב"ם - דאדה"ז ס"ל דגם איסור דרבנן זה חפצא - משא"כ הרמב"ם ס"ל דאיסור דרבנן זה רק איסור גברא. ולפיכך "אם אכל אינו מחזיר הדמים" כמבואר בהל' מכירה. ובסמ"ע ובנתה"מ סרל"ד. ולכאורה לפי כל הנ"ל צ"ל מהו הקושיא בהערה 21 הנ"ל, הרי בלאור הצפע"נ הובא בהערה 19 דמ"ד שזה איסור חפצא ס"ל דלאחר הפסח אסור מה"ת. הרי"ז על הרמב"ם בהל' חו"מ, ואיך אפשר להקשות (בהע' 21) מביאורו. על דברי אדמו"ר הזקן בשולחנו שכתב שזה איסור חפצא ומ"מ לאחר הפסח אסור רק מדרבנן.

הלא אפשר לומר דהרמב"ם (שעלי' קאי הרג' צובי) האי לשיטת' דאיסור דרבנן הוא איסור גברא כמבואר לעיל בארוכה. ולפיכך המ"ד דלאחר הפסח אסור רק מדרבנן צ"ל לשי' הרמב"ם דס"ל דזה איסור גברא.

משא"כ אדה"ז דס"ל דבכלל איסור דרבנן הוא איסור חפצא - אפ"ל גח בנדו"ד בסל' תמ"ח דזה איסור דרבנן, ומ"מ בסל' תמ"ז סמ"ה כתב ("כחתיכת נבילה") דזה איסור חפצא - וכפי שנת"ל דארמו"ר הזקן לשי' דבכלל איסורי דרבנן הם איסורי חפצא. וכמבואר בארוכה בההנחה דאחרון של פסח תשל"ו ועיי"ש.

ב) עוד בלקו"ש הנ"ל דלקו"ש חכ"ב קדושים א' - וז"ל ע' 107: "און דאס איז אויך דער ביאור באיסור ערלה: דער גוף וגשם האילן וואס איז א דבר טהור - בלייבט טהור, ווייל אין דעם קען קיין שינוי ניט ווערן (לגבי ווי עס איז געווען פריעד): משא"כ דער חיות וכח מיט וועלכן דער אילן איז מצמיח די פירות און זיי זיינען יונק (פון אילן), איז במשך די שלש שני ערלה איז עס א חיות פון ג' קליפות הטמאות און מצד דעם ווערן די פירות אן איסור חפצא (ואסורים לעולם): און דערנאך ווערט נשפע ונמשך אלן דעם אילן א חיות חדש, וואס די פירות שלו (בשנה הרביעית) זיינען ניט נאר טהור... נאר אדרכה קדש הלולים...". עכ"ל.

וע"ז שכתב שלאחרי הג' שנים משתנה מקור המשכת החיות בהערה 32 וז"ל: "אבל צ"ע אם אפ"ל כן בכל איסורים זמניים, כי דוחק לומר (ובפרט למ"ד דחמץ לאחר הפסח אסור מה"ת) שום שינוי בחיות של אותו הדבר (משא"כ בנדו"ד שפירות

ערלה אסורים לעולם), "עכ"ל.

ולכאורה משמע מזה, שהצ"ע אם אפ"ל כן הוא רק בנוגע שמאיסור ישתנה להיתר. אבל מהיתר שישתנה לאיסור מובן שיוכל להיות (כך נראה ממ"ש בהחצע"ג, (ובפרט להמ"ד דחמץ לאחר הפסח אסור מה"ת), דהנה למ"ד זו ביאר הרג' צובי הובא לעיל בהע' 19 נשתנה החמץ (בלשון הרג' צובי) לאיסור עצמי, הרי שמהיתר לאיסור יכול להשתנות.)

וטעם הצ"ע נראה משום שכיון שבמשך זמן קיבל חיותו מגקה"ט איך אפשר שיעשה היתר, כיון שבמשך זמן קיבל חיותו מגקה"ט וכו'.

ולכאורה הלא בתניא מבואר במי שהוא בזוללי בשר וסובאי יין, דנכלל לפי שעה ברע גמור ולאח"ז יוכל לעלות לקדושה, כמבואר בארוכה בתניא פ"ז.

מנחם מענדל הכהן כהן
- תלמיד בישיבה -

ד. בלקו"ש חלק כ"א פ' בא שיחה ב' כ' וז"ל: "לדעת ר' שמעון... דער דין איז אז גרים... אין להם קורבה אפ"ל שני אחים שנתגיירו מעידים זה לזה דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי. איז באם את"ל אז בא יציאת מצרים האבען אידן געהאט א דין פון גרים אינו מובן: וואס איז די ראי' פון דעם וואס "עדות זו תהא כשרה בכס" משה ואהרן וואס האבן געהאט א דין פון גרים - צו לאחר מ"ת קרובים? עכלה"ק ועיי"ש.

ועי' תוס' ד"ה ופסלו וכו' במסכת ר"ה דף כ"ב ע"א, וז"ל: סברי לה כר"ש דמכשיר בקרוב והחדש הזה לכם היינו בכס ודרשינן נמי כשרין ומיוחסין למעוטי גר וממזר"ר... עכ"ל.

נמצא דלדעת ר"ש גרים פסולים להעיד בקדה"ח, ולכאורה לפי"ז הרי ממ"נ: אם משה ואהרן היו גרים הרי פסולים מלהעיד על קידוש החדש, ואם הם לא היו גרים אמיתים, שלכך העידו על קידוש החדש, א"כ מהו כל השקלא וטריא בהשיחה, הלא מוכח מהם שפיר דאחים כשרים?

ישראל אליהו באקמאן
- תלמיד במתיבתא -

ה. על מה שהקשה הת' י.ה. בגליון שעבר (יח) מלקו"ש ח"ה ע' 176 ועוד שכותב שאצל רוב מכות ונסים מצרים (חוץ מן דם עיי"ש בלקו"ש) ח"י מוכרח לנס בהתחלת הפעלתה והן בחזירתה

למצבה הראשון בגלל שינוי הממשי שפעל הנס ולא פעולת המשכיות.

וזה סתירה להנרשם כהנחה"ת אידיש סי' נא שאצל המכות זיינען געווען נאר עשר מכות (נסים) נישט עשרים נסים). ולא דק דזה לא תלוי באיזה רשימה דזה שאלה יסודית ואף לרשימה דלה"ק סי' ל"ט ג"כ מבואר שאצל המכות לא הוכרח נס מיוחדת כיון שמלכתחילה היתה באופן שיתחלף וזו דלא כמבואר בלקו"ש ח"ה הנ"ל.

ויותר מזה השאלה בתוקפה אף לפי הביאור על שינוי המטה לתנין שהיתה רק לפי שעה מסוימת דלפי המבואר בלקו"ש ח"ה הנ"ל ובלקו"ש ח"ו ע' 89 אם השינוי משנה כל הדבר והנס והטבע אינם עומדים בניגוד תמידי אז מוכרח לנס שני שישתנה הדברים כמות שהי'.

ואולי דע"פ פשט"א אינו כך כיון ידבן חמש למקרא מבין בפשיטות דמקום הטבעי דהצפרדעים וכך הערוב וכך הארבה - אינם במשארותך ומקומם בים וכך דחיות אינם מטיללים בין אנשים וכטבע המוטבע כדכתיב בפרשת בראשית א' פ' כח ורדו וגו'. ובכל חיל' הרומשת וגו', וכך הארבה אין מקומה רגיל במצרים וכך מוכן שבזה לא חיל' שינוי כלל בהיצורים רק השינוי היתה בכל רגע ורגע כמו בים שנהפכת לדם ולכך עפשט"א אין ענין להגיד שהיתה כלל שינוי עיקרי בטבע ולכך מוכן שלבסוף שבעת ימים חזרו הכל ממילא למציאותם הקודמת אולם בזה מתורץ רק שאלה ראשונה מלקו"ש שם, ועצ"ע.

אחד התלמידים

נ ג ל ה

1. בספר יגדיל תורה חשובות וביאורים בשו"ע אות ע"ו מביא וז"ל: במענה ע"ד דשאלנא קדמיכון זה מזמן והוא במ"ש בסידור תהלת ה' (וכן בסידור תו"א הנדפס בארצה"ב משנת תש"א) והועתק ג"כ בלוח תו"ת אשר בהדלקת הנרות של שבת הנוסח הוא: נר של שבת קודש מאין המקור להוסיף התיבה קודש? מענה: הנה לע"ע לא מצאתי מקור ע"ז. עכ"ל.

ולהעיר מספר נר שבת בסוף פרק ה' מביא וז"ל: ובתיקוני שבת דפוס ליורנו משנת תקצ"ז (לפרט - מה יפית ומה -) מצאתי הנוסחא: של שבת קודש (ראיתי בספרי' העולמית שבעיר מינכן); וכך נוסח הרב בעל התניא בסידורו. עכ"ל.

שאל שמעון דויטש

- תלמיד בישיבה -

ש ל ח ו ת

ז. בהתוועדות ש"פ וארא ש.ז. הקשה כ"ק אד"ש בפרש"י שמפרש שתנין זה נחש, לפי"ז למה לא כתוב בפסוק נחש, ומשנה ממה שכתוב מקודם.

ואפשר לתרץ כדלקמן, ובהקדים: עה"פ כפ' שמות כשמסופר אודות הנס דהפיכת המטה לנחש לפני משה, כתוב "וויאמר השליכהו ארצה, וישליכהו ארצה ויהי לנחש, וינס משה מפניו", ומפרש רש"י "לרמז לו שדיבר לה"ר", ולכאורה מנא לי' לרש"י לומר כך, הא כיון שנהפך לנחש אין זה ראי', כיון שה' הוצרך להפכו למשה? אלא על המילים "וינס משה מפניו" אפשר ללמוד בשני אופנים.

(א) וינס משה מפניו מפני שהי' פשוט פוחד מנחש, (ואין זה קשור עם מה שדיבר לה"ר).

(ב) כיון שרימז לו הקב"ה שדיבר לה"ר על ישראל, לכן הי' פוחד שה' יענש אותו ע"ז, שהנחש יזיק לו, לכן וינס משה מפניו.

אבל לפי אופן הא' קשה קצת, דאם אין זה שליכות ללה"ר, למה הי' משה סתם לפחד מנחש? הא הי' לפני ה', ואין חשב שהנחש יזיק לו, לכן לכאורה פי' הב' יותר נהירא, ולכן מפרש רש"י שרימז לו לה"ר, דאם לומדים כך יותר מתאים המילים וינס משה מפניו.

ולפי פירוש הב' הי' יכולים לתרץ קושית כ"ק אד"ש, שכיון שוינס משה מפניו מפני שחשב שהנחש יזיק לו מפני שדיבר לה"ר, לפי זה כשבא ה' למשה שיעשה הנס לפני פרעה, לא הי' יכול להגיד לו שיהפך לנחש, כי משה הי' פוחד לעשות הנס, כיון דזה הי' משמע שה' עוד לא מחל לו על שדיבר לה"ר, ולכן לא הי' רוצה לעשותו, לכן הוצרך הקב"ה להגיד לו בשינוי לשון "תנין" לרמז לו שאין לו מה לפחד, (וגם בתנין אינו מורה כ"כ על לה"ר).

* * *

לפי מה שביאר כ"ק אד"ש בהתוועדות ש"פ וארא ש.ז. שחזר בעצמו בלי שום פעולה.

יש להעיר שעפ"ז יומתק פירוש רש"י בפרשת וארא (ז, כג)

"ולא שת לבו גם לזאת", מעתיק רש"י את התיבות "גם לזאת" ומפרש - למופת המטה שנהפך לתנין, ולא לזה של דם, ע"כ. ולכאורה אינו מובן כ"כ למה לא כתב רש"י שגם לזאת היינו גם הנס שחזירתו למטה, או עכ"פ ה' לרש"י לכתוב "מופת המטה", שזה ה' כולל ב' הניסים של המטה, אבל לפי ביאור כ"ק אד"ש יהי' זה מובן, כיון דחזירתו של התנין למטה לא ה' נס.

יצחק הומינר

- תלמיד בלישבה -

ח. בגליון יח (רסט) אות י' הביא הרב א. פ. מה שהקשה כ"ק אד"ש ברש"י דפרשת וארא ז, ט-י. "ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה והי' לתנין". ומפרש רש"י "תנין - נחש" - דאם תנין פירושו נחש א"כ למה משנה הכתוב מקודם. וכותב תנין?

ותירץ ע"פ מ"ש רש"י בד"ה "מופת". אות להודיע שיש צורך במי ששולח אתכם, ע"כ. א"כ אילו ה' סתם נחש אינו מראה על שום "צורך". משא"כ תנין כו', עי"ש. ולכן כשרצו להראות את הצורך בחר ה' בתנין רק שקשה איך יכול להיות תנין כיבשה ע"ז אומר רש"י שהתנין הזה הוא מסוג נחש עכתו"ד.

פ' שעי"פ פשט"מ תנין (של יבשה) הוא דג כעין נחש וזה אינו דא"כ הו"ל לרש"י לפרש תנין - "כעין נחש" או "כמין נחש".

מש"כ הת' ל.ה. באות יא, דתנין הוא סוג א' של נחש ואילו ה' משה אומר שיהפך לנחש והי' נהפך לתנין היו חרטומי מצרים אומרים משה בדאי הוא עיי"ש.

הא ודאי בורכא היא דהא סוף סוף נהפך לנחש (ולא משנה לאיזה סוג נחש נהפך) משא"כ בפ' בא אילו ה' משה אומר כחצות והמכה ה' קצת לפני או אחרי חצות אז ה' מקום לומר משה בדאי הוא וז"פ. (נוסף ע"ז שקודם כל לפי"ז ה' רש"י צ"ל "מין נחש" ושנית הכן חמש למקרא עדיין לא למד בפ' וארא שיש סכרא שהחרטומים יאמרו משה בדאי הוא. ועוד והוא העיקר עדיין לא הסביר למה ה' המטה צריך להיפך לתנין דוקא, הרי ה' אפשר שיהפך לסוג אחר של נחש).

ומש"כ א' התמימים באות יג. דמכיון שתנין הכוונה גם לדג וא"כ זה קשור לענין היאור דמרמז על פרעה - מובן דאין

זה פשוטו של מקרא שהרי כאן הכוונה לנחש וז"פ.

ומש"כ א' התלמידים באות טו שכל מקום שהתורה כותבת נחש בא לבטא משהו מיוחד התלוי דוקא בענין "נחש" ואדרבא דרך הרגיל הוא לכתוב תנין וכשכותב נחש צריך להבין למה כתוב נחש - תמוה שהרי אדרבא בכל התורה כולה כתוב נחש ורק פעם א' כתוב תנין שזוה מוכח שדבר הרגיל הוא נחש. ותנין הוא יוצא מן הכלל.

אחד התלמידים

ט. בגליון הקודם כתבתי בענין נס בתוך נס דשיטת רש"י כשבת הוא דהנס הראשון ה' שנעשה תנין והשני ה' בליעת שאר המטות, ושהמהרש"א משיג ע"ז דאין זה בתוך נס אלא שנס השני הותחל לאחר שנגמר הראשון ושזה ה' ג"כ השגת כ"ק אד"ש, והוספתי בדרך אפשר עוד דרך עפ"י הרג' צובי.

והנה כל הנ"ל ה' מיוסד עפ"י זכרוני מההתוועדות דפ' וארא והתאים עם ההנחה באידיש אבל אחרי הדפסת הגליון ראיתי ההנחה בלה"ק ועפ"י הנחה זו עשיתי בלבול השיטות וכדלהלן, (דרך אגב גם בגליון הנ"ל לא היתה כוונתי שהמהרש"א לומד פשט ברש"י כמו שכתבתי, ושע"ז השיג, כוונתי ה' בשיטת רש"י לפי הכנתי אז בדברי כ"ק אד"ש, ושהשגת המהרש"א תחול גם ע"ז, אבל טעיתי בפ' השגת המהרש"א).

עפ"י ההנחה בלה"ק לעולם לא עלתה על דעת מי שהוא לבאר הנס בתוך נס כמו שכתבתי בדברי רש"י, ולא ע"ז היתה השגת כ"ק אד"ש, גם מה שכתבתי בד"א ה' א' מסברות כ"ק אד"ש, ועי' בהנחה באריכות.

אבל בין כך ובין כך הקושיות שהקשיתי ע"ז עדיין קיימים, הא' למה לא חשיב הא דלא העבה לנס בתוך נס, והב' למה עכ"פ לא כתב רש"י כאן כמו במכת שחין דכמה נסיה היו כאן, והנה על קושיא הא' כבר הביא הת' מ.ל. מ"ש בזה כ"ק אד"ש בתשמ"ב וז"ל: "אבל ע"פ פשט"מ אין הכרח לומר שהי' נס מיוחד שנשאר דק וכו', ולכן לא מפרש רש"י שזהו נס בתוך נס, אבל לא הכנתי זה דהרי איפכא מסתברא עפ"י פשט"מ יש לכאורה הכרח שלא נתעבה דא"כ איך ה' משה רבינו יכול להלוך בזה הרי ה' עבה יותר מדרך הרגיל וממילא כבד יותר מדרך הרגיל, והי' מצערו ההליכה עמו, משא"כ עפ"י דרוש ידוע מחוזק דמשה רבינו דעקר טורא ועד"ז יכולים לומר באהרן (ולהעיר שיש תועלת בהתעבות המטה שבכל פעם שיראו פרעה והחרטומים יפחדו ממנו).

גם כתבתי שם שכ"ק אד"ש לא תירץ לכאורה את הדיוק

בדברי רש"י שבלע את כולו, וטעיתי בזה דמפורש התירוץ
בההנחה בלה"ק ועיי"ש.

* * *

בהתוועדות הנ"ל השיג כ"ק אד"ש על מה שאמר בתשמ"ב
שבליעת תנין ע"י תנין אחר אינה נס דכ"ז מדובר כשבולע
תנין אחד אבל לא כשבולע כו"כ דאז הרי זה נס גדול

ולא הבנתי, ובהקדמה - בדרכי הלימוד יש כמה אופנים
פרד"ס והלכה, וכל אחד מוגבל רק בגדרו ואינו מוגבל בגדרי
זולתו דהיינו פש"מ מוגדר רק בפשט ולא במדרש, וכן מדרש
מוגדר רק בדרוש ולא פשט, אבל (לפענ"ד) א"א לומר שאיזה
דרך הלימוד שהוא יכול לנגד המציאות, ובאם כן הרי יכול
להיות כל מחלוקת שבעולם בין אופני הלימוד חוץ ממחלוקת
שבמציאות, ועפ"י דברי כ"ק אד"ש הנ"ל יש מחלוקת במציאות
בין פש"מ והמדרש, המד"ר אומר בפירושו הטעם שרצה הקב"ה
שהבליעה יהי' דוקא לאחרי שחזר להיות מטה הוא משום דכלא
זה מנהגו של עולם הוא דנחש בולע נחש, (ושם בפשטות המדרש
מוכן ג"כ שמדברים מכמה תנינים). ועפ"י פש"מ הרי זה נס
גדול.

* * *

בגליון הנ"ל הקשה הת' ש.ל. סתירה על מה שאמר כ"ק
אד"ש בהתוועדות הנ"ל דמצד הכלל דלא עבד קוב"ה ניסא
למגנא, מוכרח לומר ע"פ פש"מ שהנס הוא רק לפי הצורך
ובהבטל צרכו בטל בדרך ממילא ממ"ש בלקו"ש ח"ו שיחה ב'
לפ' וארא שבכדי שהמטר יופסק כמכת ברד הי' נצרך לנס.

וכנראה שלא דייק בהמדובר, שם בלקו"ש ח"ו מדובר
אודות מכת ברד דמפורש בקרא שבכדי לחדול הקולות והמטר הי'
צריך לתפלה מיוחדת, ובפשטות דהברד הפסיק קודם השבעת ימים
רצופים, ולפיכך הוצרך לנס לבטל נס הקודם, באותיות אחרות
כל מכה הוקבע לשמש רביע חודש וכשיוגמר הזמן יבטל מעצמו
בלי נס נוסף, ואילו כשרוצים להפסיק באמצע זמנו מוכרח
להיות נס אחר.

* * *

בגליון הנ"ל העיר הת' מ.ל. שכ"ק אד"ש לא חזר מכיאוורו
בהנוגע לפי' הגמ' בשבת שהנס בתוך נס הוא הא' שמטה בלע
והב' שלא העבה, אבל באמת אין שום הכרע בזה, כי בהשיחה

דתשמ"ב הוכיח דמעשה הבליעה בתנין אינו נס ושזה שנעשה נחש או מטה אינו נחשב לנס, וא"כ לא נשאר שום דרך אחר אם לא לפרש כמו שביאר אז (שהוא שיטת המהרש"א). משא"כ בהתוועדות דפ' וארא ש.ז. חזר מכהנ"ל והסביר איך שהבליעה בתנין הוי נס ושזה שנעשה נחש או מטה (באם הוצרך לנס שני) הוי ג"כ נס, רק שבפשש"מ מצד דלא עביד קוב"ה ניסא למגנא א"א לומר דהא דחזר להיות מטה הוי נס, וכיון שכן הוא א"א לייחס הבליעה כשהי' תנין לכאן, אבל בהגמ' יכולים ללמוד כשני האופנים שהזכיר כ"ק אד"ש, כי אפ"ל בפשש"מ כתב כ"ק אד"ש בלקו"ש ח"ו שיחה ט' לפ' וארא, שאין לעשות קושיא כ"כ מהכלל דלא עביד קוב"ה וכו'. "ווארום עס זיינען פאראן כו"כ פעולות פון דעם אויבערשטען אויף וועלכע מיר ווייסן ניט קיין טעם", אעכו"כ עפ"י דרך הלימוד בגמ', ובפרט שלפי הרג' צובי בהנס דמשה עם הצרעת הוצרך להיות נס חדש לבטל הצרעת אעפ"י שבפשש"מ מצד הכלל הנ"ל לכאורה צריכים ללמוד שלא הי' כן, ועפ"ז הרווחנו דלא צריכים לדחוק בהגמ' דהנס השני הוא דלא העבה דהרי מאן דכר ענין דהעבה בהסוגיא.

ועוד דבמד"ר בפשטות הלשון משמע דנס הראשון הי' שחזר להיות מטה והשני שבלע, וגם שבמד"ר כשמביא הא דלא העבה אומר שנס גדול נעשה במטה שלא הועכה ולא שנס כחוך נס נעשה בהמטה.

אבל עדיין צריך ליישב דברי רש"י בשבת ובדוחק יכולים לומר שהפי' הוא כמו שהבין המהרש"א בפירושו, והא דרצה הת' הנ"ל לפרשו כבתירוץ המהרש"א קשה להולמו שהמהרש"א הוא הוא כוונת רש"י (אעפ"י שכתורה מצינו כזה).

ויש להאריך בכ"ז בכו"כ סברות לכאן ולכאן וכל הסוגיא עדיין לא נהיר לי, ולא באתי רק להעיר.

* * *

בגליון הנ"ל כתבתי להוכיח מפשש"מ ששני מטות היו כאן, ובאתי להוסיף שבענין זה יש כמה אי הבנות בפשש"מ, בתחלה יש לברר למה הי' לאהרן מטה, בשלמא משה יבינו הי' רועה צאן המשתמשים במטה להנהגת הצאן, אשר עפ"ז מובן למה הוצרך הקב"ה לומר למשה (ד, יז) ואת המטה הזה תקו. בידך כיון שאומר לו לעזוב מלאכתו כרועה, א"כ אין לו צורך במטה עוד, וכן החרטומים יכול להיות שכן מנהגם לילך עם מטה, אבל מה לאהרן עם מטה, ויש מפרשים שכתבו שכן הי' המנהג שאנשים (זקנים) היו הולכים במטה (ולהעיר מבראשית לב, יא. ושמות יב, יא) ובאם כן הא דהוצרך הקב"ה לצוות

למשה הוא שהמטה הזה תקח היינו שנתן בו כוחות מיוחדות, ואשר משו"ז נק' (שם ד, כ) מטה האלקים, ובא"כ למה לא מצינו ציווי מהקב"ה וממילא נתינת כוחות המיוחדות בנוגע למטה אהרן.

גם יש לברר פי' הפסוק הנ"ל "ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האתת" אותות לשון רבים - ובכאן באנו לכו"כ דיוקים בהמכות, כד דייקת תראה שבכל המכות שצוה הקב"ה למשה שיעשם הוא ולא אהרן אף פעם לא צוהו שישתמש במטה רק או בדיבור לבד כמו במכת ערוב, דבר, ומכת בכורות, או בפיו ככשחין (ולהעיר מהשינוי שדוקא במכה זו היתה השתתפות דמשה ואהרן בעשיית המכה) או בנטיית היד כמו כברד, ארבה, וחושך (אע"פ שלפועל כברד וארבה כתוב שנטה במטהו ולא בחושך) משא"כ בכל האותות והמכות שצוה הקב"ה שאהרן יעשה היתה ההדגשה במטה (וגם בזה צ"ע השינוי למה לפועל בצפרדע כתוב (ח, ב) רק ויט אהרן את ידו) ואשר עפ"י כהנ"ל צריך להבין איזה אותות לשון רבים צוה הקב"ה למשה לעשות במטתו, בשלמא אי הוי מטה אחד קאי על כל האותות והמכה שצוה לעשות במטה, אבל אי הוי שני מטות א"כ רק אות אחד לכאורה הוצרך משה לעשות במטהו והוא האות דהפיכה לנחש בפני ישראל.

ואם תרצה תוכל לומר ששני דיוקים אלו מתורצים חדא בחבירתא דמאחר שאמר הקב"ה למשה אשר תעשה בו את האתת לא הוכרח לחזור למשה בכל פעם ופעם שהכוונה הוא במטה משא"כ באהרן שלא צוהו ע"ז בכללות א"כ בכל פעם ופעם הוכרח לומר לו בפ"ע שישתמש בהמטה (ועפ"ז צריכים לומר דבמכת חשך שעשה משה ובעיקר במכת צפרדע שעשה אהרן אכן היתה במטה ג"כ, כצפרדע מוכרח מצד ציווי הקב"ה).

גם אי הוי שני מטות יש לברר מה קרה עם מטה משה בשעה שהשליך אהרן מטהו וכן התרטומים מטיהם. ובאמת יש סברא לומר (ע"י באוה"ח) שהיו ג' מטות ויש לזה סמוכות בפשש"מ ואכ"מ להאריך בזה.

א' מאנ"ש
- ברקולין נ.י. -

י. בגליון יח (ריט) הביא הרב ב.מ.ב. דיוק כ"ק אד"ש בשיחת ש"פ וארא ש.ז. עמ"ש בלקו"ת (ר"ה נז, ג) רוב הגזירות כו'. והעיר מסה"מ תרס"ח (ע' קל) דשם מובא הלשון כל.

ויתירה מזו הול"ל, דבמאמר זה גופא כמו שהוא בסידור עם דא"ח (רמד, א) איתא כל.

הענין בזה, כשמביאים (או מכארים כו') בכמה מקומות איזה ענין, ובמ"א מובא ענין זה בשינוי וכיו"ב, אפשר לפרשו בכמה אופנים. וא' מהם (הנוגע לנדו"ד), שבד"כ לא נחית לפרט ולדיק, ובמילא הרי"ז "בא ללמד" שגם במקומות האחרים הוא כך (וע"ד הענין שד"ת ענינים כו' עשירים כו').

ובנוגע לענינינו, המובא בלקו"ת אינו בסתירה למ"ש במ"א "כל", כי אדרבה זה מכאר ומפרש כו'.

ומה גם, שבנדו"ד הנה בהמאמר שבסידור (דלעיל) כשמבאר ש"כל התקנות וגזרות שגזרו ותקנו חכמי ישראל הכל ה' בזמן בית שני אבל בזמן בית ראשון לא גזרו שום גזירה ותקנה... כי כל גזרות כו" מבאר (באווארנט) שם במוסגר "רק עירובין ונט"י שתיקן שלמה ע"ה".

[זה שמביא רק תקנות שלמה ע"ה ולא תקנות כו' שקדמו לו, י"ל דכאן הרי מבאר החילוק בבית ראשון ובית שני].

וכנ"ל מוצאים עוד - וצריכים לפרש - בכו"כ מקומות.

משה מנחם מענדל איידעלמאן

- תות"ל 770 -

יא. בהתוועדות דשבת פ' וארא ש.ז. בביאור הרש"י ד"ה ויבלע מטה אהרן, הראה כ"ק אד"ש הקושי בזה שנתבאר השאלה בש"ק וארא תשמ"ב למה אין רש"י מביא דברי ר' אלעזר בגמרא שהי' כאן "נס בתוך נס".

שאז נתבאר שבאופן הפירוש "נס בתוך נס" שזה הפיכת התנין למטה ואח"כ גם בלע את כולם, אין להחשיבו רק כנס אחד, שהרי הפיכת התנין למטה נעשה גם ע"י חרטומי מצרים, וממילא לא ה' ביכלתו להשפיע על פרעה ובמילא אין להחשיבו כנס בענין זה, ויש כאן רק נס של בליעת מטה אהרן את מטותם.

ועל זה הקשה כ"ק אד"ש בשב"ק וארא ש.ז. (הנחה בלה"ק סי' כה) כיצד אפשר לומר שנס שחרטומי מצרים יכלו לעשות דוגמתו בלהטיהם אין להחשיבו כנס - הרי בנוגע למכות דם וצפרדע מפורש בכתוב שגם חרטומי מצרים עשו כן ואעפ"כ, נמנים דם וצפרדע בין עשר המכות, עכתו"ד.

אבל לא הכנתי מה השאלה מן מכת דם וצפרדע, למרות שהחרטומים יכלו לעשות דוגמתו האם יכלו להסיר או אפילו רק להחליש פעולת מכות האלו על מצרים? המכות האלו פעלו פעולתם בלי הרף עד שסוכ"ס הביא את פרעה (במכת צפרדע), לבקש העתירו אל ה' והמכה פעל פעולתו על פרעה להודיעו לכהפ"ח לפי שעה שאין כה' אלוקיניו.

יוסף וולדמאן

- ברוקלין נ.י. -

יב. בגליון יח (רסט) (ע' כד) הביא א' התלמידים מ"ש
בשיחת וארא דמדכתיב והמטה אשר נהפך לנחש מכריח רש"י
לפרש דתנין זה נחש.

והק' דהא בפשטות לא היתה זו המטה שנהפך לתנין אלא
מוסב אקרא דלעיל בפרשת שמות באותות ומופתים שעשה משה
לפני בני ישראל ומשמע מן פשש"מ, שמה שעשאו לפני פרעה ה' דוקא
במטה אהרן ומדייק מטה אהרן (ועוד) ולכך כותב הכתוב
שפה מדובר במטה שנהפך לנחש והתמיה לכאורה מבהיר שלכך
כותב פה נחש (למרות שאין ענין מיוחד לומר בזה) כדי להגיד
שלא מטה אהרן הוצרך פה אלא מטה משה. עכ"ל.

(ובהע' המערכת כתבו שהרי רש"י לומד שתנין זה נחש
א"כ מהי הראי' שזה לא ה' מטה אהרן ע"כ. אמנם פשוט שזה
גופא היא קושיתו למה הוצרך רש"י ללמוד שתנין זה נחש הרי
ה' אפשר ע"פ פשש"מ ללמוד שתנין זה לא נחש וכנ"ל. וז"פ).

ולכאורה יש לתרץ שהרי לאחר שכתוב והמטה אשר נהפך
לנחש תקח בידך כתוב אמור אל אהרן קח את מטך וכו' משמע
הרי שאהרן עשה מכת דם וא"כ משמע שגם האמירה היתה ע"י מטה
אהרן וא"כ הרי שהכוונה בהמטה אשר נהפך לנחש למטה אהרן
ולא למטה משה. וזהו הראי' דתנין פירושו נחש, ודו"ק.

והנה באות טז. הק' א' מאנ"ש דאי נימא שהיו כאן ב'
מטות א' של משה וא' של אהרן ולכן אמר ה' המטה אשר נהפך
לנחש כדי להראות לו שמתכוין למטה אהרן, א"כ מהו הסימן
אשר נהפך לנחש" הא אינו מוכיח כלל שהרי קרה לשניהם.

ויש לומר שכשאומר ה' אשר נהפך לנחש בפשטות הכוונה
אשר נהפך זה עתה לנחש, ולא זה שקרה לפני חודש וכיו"ב.

והעירני א' התמימים דלכאורה יוקשה בין אם היו שני
מטות בין אם ה' מטה אחד מה שכתוב בפרשתינו (יז, ה) ויאמר
ה' אל משה... ומטך אשר הכית בו את היאור" שהרי משה לא
הכה את היאור במכת דם כ"א אהרן ולמה נאמר "אשר הכית"
(ואם נאמר שהיו שני מטות יוקשה גם הלשון "ומטך" ודרווק
לומר שהכוונה על קריעת ים סוף (אפי' אם נאמר שהכה משה את
הים ואי"ז מוכרח ואכמ"ל) שהרי היאור בכ"פ הכוונה לנילוס
כמ"ש רש"י בפ' מקץ (מא, א) וצ"ע.

* * *

בגליון הנ"ל אות טז כתב א' מאנ"ש שרש"י בשבת מפרש
שנס א' ה' שהי' נחש והנס הב' ה' בליעת שאר המטות.
והמהרש"א השיג ע"ז דאין זה נס בתוך נס אלא שני נסים

היו שהשני התחיל לאחר שנגמר הראשון ולכן פי' המהרש"א דלא כרש"י כ"א שנס הראשון הי' בליעת המטות ונס שבתוכו הוא שלא העבה מבליעת כ"כ מטות עכ"ל א' מאנ"ש.

אמנם המעיין במהרש"א יראה להיפך שרש"י פי' שהנס הא' הוא שבלע כל המטות והנס הב' שאחר שחזר ונעשה מטה בלען ולא בעודו תנין.

והמהרש"א השיג ע"ז וסובר שהנס הא' הוא שאחר שחזר ונעשה מטה בלען ולא בעודו תנין, והנס הב' הוא שמטה אהרן לא העבה.

שם כתב הנ"ל וז"ל: אבל עדיין קשה למה לא חשב רש"י הא דלא העבה לנס בתוך נס וביחוד שרש"י מדגיש כאן שבלע את כולן, ולהעיר שדיוק זה לא תירץ לכאורה כ"ק אד"ש. ואעפ"י שלא כתוב בפירוש שלא העבה אבל מוכרח להיות כן כי א"ר ג"כ נעשה כבוד (שווער). "עכ"ל.

והתי' פשוט דע"פ פשוטו של מקרא לא הי' כן נס דלא העבה וכמ"ש בהתוועדויות תשמ"ב ח"ב ע' 752: ...ע"פ פשוטו של מקרא אין הכרח לומר שהי' נס מיוחד שהמטה נשאר דק כו' ולכן לא מפרש רש"י שזהו "נס בתוך נס".

שם אות יז, כתב הת' מ.ל. דיש לפרש הרש"י הנ"ל כשבת באופן אחר דהיינו שגם כוונתו של רש"י הוא שב' הניסים היו א' שלאחר שחזר ונעשה מטה בלען. ב' שנשאר דק כמקודם עי"ש, וכבר כתבה בגליון דש"פ בא ה'תשמ"ב.

ולהעיר ממש"כ בס' תולדות אדם להרב ראובן מרגליות, פ"ו שכתב לפרש דברי רש"י שהב' נסים היו א' שלאחר שחזר ונעשה מטה בלען, ב' שבלען כשהיו עוד תנינים (עי"ש), ולפי"ז פשוט למה בפשטי"מ אין כאן "נס בתוך נס".

יוסף יצחק קעלער

- תלמיד בישיבה -

יג. בשיחת ש"פ וארא ש.ז. (הנחות התמימים) סעיף יב כ' וז"ל: "און ווי די גמרא דערציילטא מעשה רב: "אמר רבי אשי אמר לי הונא בר נתן זימנא חדא הוה קאמינא קמי' דאיזגדר מלכא (כך שמו ומלך פרס הי') והוה מדלי לי המיינאי ותיתיני' ניהלי' (אבנטו הי' גבוה חגור מלמעלה מכנגד אצילי ידיו והפשיטו למטה כדי לנאותו), ואמר לי ממלכת כהנים וגוי קדוש כתיב בכו (וצריכים אתם לנהוג עצמכם בתפארת של כהנים דכתיב בהו לא יחגרו ביזע)".

זעט מען דערפון, אז ווען א איד פירט זיך בגלוי

ובתוקף ווי א איד דארף זיך פירן - וואס דאס דריקט זיך אויס אויך אין דעם וואס ער טראגט א גארטל, ווי עס שטייט אין שו"ע אז דער טעם אויף טראגן א גארטל (בשעת התפלה) איז "משום שנאמר הכון לקראת אלקיך ישראל" - איז ניט בלויז וואס ער רייצט דערמיט ניט אן דעם גוי, נאר אדרבה: דאס רופט ארויס כבוד און דרך ארץ פון דעם גוי צו דעם אידן, ביז אז א מלך פרס, א מלך פון א מלוכה גדולה, גייט אליין פארריכטן דעם גארטל בא דעם אידן "כדי לנאותו"! עכ"ל שם בהנחה.

ולכאורה הרי ר' הונא בר נתן כשעמד לפני מלך פרס לא היל' בעת התפלה, וא"כ זה שלבש חגורה לא היל' מצד "הכון גוי"?

אחד התלמידים

יד. בגליון הקודם (יח (רסט)) סל"ח כתבתי דאף דבעל המחבר משנת חסידים מביא בספריו דברים שאינם לפי קבלת האריז"ל (כידוע שיטתו בנוגע הצמצום - ראה שיחות שהעותרו בליקוט פירושים כו' לשער היחוד והאמונה), מ"מ זה שהביא בס' משנת חסידים סוף מסכת (טבת ו) שבט דצירוף דשם הוי' דחודש שבט הוא היוצא מהפסוק "המר ימירנו והיל' הוא" הוא מקבלת האריז"ל.

לאח"ז מצאתי שכ"ה מפורש בסידור האריז"ל בכוונת ר"ח לאחר תפלת מוסף. והובא ונסמן גם בלקו"ש בשלח דשבוע זה סעיף ז'.

* * *

ומה שכתבתי בגליון הנ"ל שם שגם בפרדס להרמ"ק (שער כא פי"ד) מביא הפסוקים דצירופי שם הוי', אבל אינו מביא פסוק הנ"ל (בחוקותי כז, לג) אלא מביא פסוק שלפנ"ז (בחוקותי שם, יוד) "ואם המר ימיר (בהמה כבהמה) והיל' הוא".

וכתבתי שיש לעיין בדפוסים הקודמים של הפרדס דאולי הרי"ז טעות המעתיק וכו'. ע"כ.

וז"ע ראיתי דבלקו"ש הנ"ל דשבוע זה הערה 62 כי וז"ל: "...בפרדס שם פי"ד לפנינו "המר ימיר והיל' הוא" (והוא הכתוב דבחוקותי כז, יוד: ואם המר ימיר בהמה כבהמה והיל' הוא). אבל לכאורה הוא טה"ד, שהרי מפסיקות התיבות "בהמה כבהמה". גם כותב שם שמקורו הוא בתקו"ז בהקדמה (ט, ב) - ושם מפורש הפסוק שבפנים "המר ימירנו והיל' הוא". עכ"ל.

הרב ב.מ.ב.

- ברוקלין נ.י. -

לזכות

החתן התמים מיכאל שיחי'

והכלה חי' פריידא תחי'

לזוניק

לרגל נשואיהם בשעטומו"צ

ביום ב' י"ג שבט

השנה תהא שנת מלך המשיח

ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' רפאל משה הכהן וזוגתו מרת דברא נעכע שיחיו

שפערלין...

הרה"ת ר' צבי וזוגתו מרת דינה שיחיו

לזוניק

נדפט ע"י

המסרכת